

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
МАЛОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВИТОЛЬДА ПЛЕЦЬКОГО В ОСВЕНЦІМІ
ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
СОПОТСЬКА ВИЩА ШКОЛА**

**SOPOCKA
SZKOŁA WYŻSZA**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
V Міжнародної науково-практичної конференції**

**Мукачево
15 травня 2025 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 3 від «23» травня 2025 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції (15 травня 2025 р., м. Мукачево). Мукачево : Вид-во МДУ, 2025. 530 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми менеджменту, індустрії гостинності, суспільно-географічних та культурологічних досліджень.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, здобувачів вищої освіти, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Капітан Л.І. – д-р істор. наук, професор (голова);

Туріс І.Ю. – канд. філол. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – PhD, провідний фахівець ВНТД

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ ДІЛОВИМ ПАРТНЕРСТВОМ	
ЧЕРНИЧКО Т. В., КАЗИБРІД О.Р. РЕСУРСООФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ РЕАГУВАННЯ	413
ЧЕРНИЧКО Т. В., ЧОРІЙ Ю. Ю. ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	416
ШЕРШУН Я.І., МАКСИМЕНКО Д.В. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	418
SHKYRTA IHOR, NEBOLA IVAN MODEL CALCULATIONS OF THE PHONON DISPERSION IN NON-EQUIDISTANT APPROXIMATION	420
 <i>РОЗДІЛ 4. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ, ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ, СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ</i>	
БАБАЄВА О. А., МОВЧАН К.М. БІБЛІОТЕКА ЯК ОСЕРЕДОК ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	422
БУДКЕВИЧ Г. Б., ТЮХ Ю. Ю. ВИНИКНЕННЯ, РОЗКВІТ І ЗАНЕПАД ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР	424
ГАВРИШКО С. Г., МОРОЗ Ф. В., БУДКЕВИЧ Г. Б. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВОЛОДІННЯ М'ЯЧЕМ У НАПАДІ В ГРІ БАСКЕТБОЛ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	426
ГОБЛИК-МАРКОВИЧ Н.М., ВІТВИЦЬКИЙ О.М. ТРАНСФОРМАЦІЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	428
ГОБЛИК-МАРКОВИЧ Н.М., ПРУДНІК М.В. ЦИФРОВЕ КОЧІВНИЦТВО ЯК НОВИЙ ФОРМАТ МОБІЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ	430
ГОЛОВЧУК О. В., ПЛЕША М. С. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЯК ФОРМИ ДІЛОВИХ КОМУНІКАЦІЙ	433
ГОРВАТ О.І., РУБШІ М.А. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ	435
ГРИЦЬКО В.В., КАМПОВ Н.С. СПЕЦИФІКА ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В ТУРИЗМІ	437
ДАНЧЕВСЬКА І. Р. РОЛЬ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	439
ЖЕРЕБАК О.В. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ФУНКЦІЇ МУЗЕЮ	441
ІЛЬТЬО Г.Ф., БИСЬМАК В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ	442
КАСИНЕЦЬ О.В., ОШКАЛО О. І. РЕСУРСИ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ	444
ЛЕНДЕЛ І., БРОДОВИЧ Ю. Р. РЕКРЕАЦІЙНІ ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ЗАКАРПАТТЯ	446
ЛЕТА В.В., ГЛУХАНИЧ О.І. ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ: СУТНІСТЬ, КРИТЕРІЇ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ	448
ЛИЗАНЕЦЬ А.Г., ДЖУС М.А. ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНИХ HR-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	450
ЛИЗАНЕЦЬ А.Г., ІЛЬНИЦЬКА Д.І. ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	452
ЛУЖАНСЬКА Т.Ю., МОРОЗ О., НАКОНЕЧНИЙ Ю. РОЗВИТОК АГРАРНОГО	454

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ІНЖЕНЕРІЇ

забезпечення інформаційних потреб управління діловим партнерством необхідна інтеграція різних підсистем обліку (фінансового, управлінського, стратегічного) з аналітичними інструментами оцінки ефективності партнерських відносин. По-третє, удосконалення облікової системи має відбуватися в напрямі розширення спектру релевантної інформації про ділове партнерство, включаючи нефінансові показники співпраці.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою методичних підходів до облікового відображення ризиків ділового партнерства, а також з розвитком аналітичного інструментарію оцінки ефективності партнерських відносин на основі інтегрованих показників, що поєднують фінансові та нефінансові аспекти співпраці.

Література:

1. Голов С.Ф. Управлінський облік. К.: Центр навчальної літератури, 2018. 534 с.
2. Левицька С.О. Організація обліку: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 280 с.
3. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. Тернопіль: Карт-бланш, 2006. 334 с.
4. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник 3-е видан., перероб. і доповн. К.: КНЕУ, 2018, 578 с.
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: підручник / Н. М. Ткаченко- 6- те вид., допов. і перероб.- К.: Алерта, 2013.- 981 с.

УДК 330.15:502.131.1

ЧЕРНИЧКО Т. В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет

КАЗИБРИД О.Р.

аспірант,
Мукачівський державний університет

РЕСУРСОЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ РЕАГУВАННЯ

Ресурсоефективність економіки України в умовах збройного конфлікту стала однією з ключових проблем національного розвитку. Це поняття охоплює здатність економічної системи максимально раціонально використовувати наявні природні, енергетичні та фінансові ресурси, що набуває особливої ваги в умовах обмеженого доступу до них унаслідок бойових дій.

Війна завдала суттєвих втрат ресурсному потенціалу країни. Одним із найгостріших наслідків стало масштабне руйнування інфраструктури, зокрема промислових підприємств, транспортних артерій і об'єктів енергетики. Це спричинило істотне зниження виробничого потенціалу, особливо в регіонах, що зазнали активних бойових дій. Руйнування електростанцій, систем

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ІНЖЕНЕРІЇ

водопостачання та інших об'єктів критичної інфраструктури суттєво ускладнило доступ до ресурсів і знизило ефективність їх використання.

Крім того, втрата контролю над частиною територій унаслідок тимчасової окупації призвела до недоступності значних запасів природних ресурсів — вугілля, природного газу, металів. Це ускладнило функціонування енергетичного комплексу, посилило імпортозалежність і створило додаткові виклики для економіки, яка й без того зазнала значних втрат. Масовані удари по об'єктах енергетичної інфраструктури зумовили дефіцит електроенергії, підвищення витрат на відновлення мереж та послаблення енергетичної безпеки держави.

Суттєвим негативним чинником також стало зростання витрат на оборонний сектор, що зумовило зменшення інвестицій у модернізацію виробництва, розвиток інновацій та впровадження енергоощадних технологій. Перерозподіл бюджетних коштів на користь потреб безпеки обмежив можливості фінансування проектів сталого розвитку.

Економічні наслідки таких процесів є істотними. Згідно з даними Національного банку України [1], у 2022 році валовий внутрішній продукт країни скоротився більш ніж на 30 %, що стало найгіршим показником за останні десятиліття. Паралельно поглибилася екологічна криза, спричинена забрудненням земельних і водних ресурсів внаслідок бойових дій. Відсутність ефективного екологічного контролю в умовах війни посилила деградацію природних ресурсів і зменшила їхню якість та придатність до подальшого використання.

Окрім втрат ресурсного та інфраструктурного характеру, Україна зіткнулася з масштабною міграцією населення та втратою значної частки кваліфікованої робочої сили. Вимушене переміщення громадян і еміграція значно зменшили трудовий потенціал держави, ускладнюючи впровадження сучасних технологій та інноваційних рішень, необхідних для ефективного використання ресурсів.

Водночас, незважаючи на глибину викликів, Україна має потенціал для поступового відновлення ресурсоефективності. Пріоритетом має стати впровадження інноваційних підходів, зокрема технологій енергозбереження та використання відновлюваних джерел енергії. Важливим аспектом є відбудова інфраструктури із застосуванням сучасних енергоефективних матеріалів і технологічних рішень, що дозволить суттєво зменшити енергетичні витрати в середньостроковій перспективі.

Залучення міжнародної фінансової та технічної допомоги відіграє вирішальну роль у цьому процесі. Реалізація програм модернізації промисловості, впровадження стандартів ресурсоефективності та обмін досвідом із партнерами з країн ЄС створюють передумови для відновлення економічного потенціалу. Інтеграція європейських практик дозволить не лише

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ІНЖЕНЕРІЇ

підвищити ефективність ресурсного використання, а й посилити енергетичну незалежність.

Таким чином, воєнний конфлікт істотно ускладнив зусилля України в напрямі підвищення ресурсоефективності. Проте за умов активного впровадження інноваційних рішень, стратегічного планування та міжнародної підтримки можливо не лише подолати негативні наслідки війни, а й закласти основи для сталого розвитку на новій технологічній основі.

Використання інноваційних стратегій ресурсо- та енергозбереження є ефективним інструментом підвищення ресурсоефективності з огляду на низку ключових чинників.

По-перше, такі стратегії забезпечують оптимізацію використання природних ресурсів шляхом мінімізації втрат та скорочення нераціонального споживання. Застосування цифрових систем моніторингу, автоматизації виробничих процесів, технологій Інтернету речей (IoT) сприяє підвищенню точності обліку та оперативному реагуванню на перевищення нормативних витрат. Це особливо актуально в умовах дефіциту ресурсів, загостреного війною та економічною нестабільністю.

По-друге, інновації в галузі енергозбереження сприяють зменшенню витрат на енергоресурси та послабленню залежності від імпорту. Зокрема, розвиток сонячної та вітрової енергетики дозволяє знизити витрати на традиційні джерела енергії та водночас підвищити рівень енергетичної автономії, що має вирішальне значення для безпеки держави.

По-третє, сучасні технології ресурсоощадності сприяють зниженню негативного екологічного впливу. Використання вторинної сировини, матеріалів з низьким вуглецевим слідом та впровадження циклічної економіки покращує екологічну ситуацію, зберігає природні ресурси та сприяє підвищенню якості життя населення.

Отже, інноваційні стратегії ресурсо- та енергозбереження виступають не лише інструментом підвищення ефективності функціонування економіки в умовах обмежених ресурсів, а й потужним чинником сталого економічного, екологічного та соціального розвитку. Вони створюють основу для довгострокового зростання, орієнтованого на оптимальне використання ресурсного потенціалу країни з мінімальним впливом на довкілля.

Література:

1. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2022-rotsi>
2. Жила Г. Економічні та соціальні наслідки війни в Україні, вплив конфлікту на світову економіку. Економіка та суспільство. (47). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-35>
3. Управління стратегіями випереджаючого інноваційного розвитку : монографія / за ред. к.е.н., доцента Ілляшенко Н.С. Суми : Триторія, 2020. 440 с. URL:

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ІНЖЕНЕРІЇ

<https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/851a62be-36d3-4ef0-b7f8-7ae80c184e6b/content>

УДК 330.342:316.42

ЧЕРНИЧКО Т. В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університет

ЧОРІЙ Ю. Ю.

аспірант,
Мукачівський державний університет

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У світовій та українській науковій літературі, на сьогоднішній день відсутні єдині підходи щодо визначення змісту поняття «інклюзивна економіка». Так, К. Беннер та М. Пастор (Benner, Pastor), в межах досліджень, проведених Фондом Рокфеллера, визначають інклюзивну економіку як таку, в якій «...розширюються можливості для більш широкого спільного процвітання, особливо для тих, хто стикається з перешкодами для підвищення їхнього благополуччя» та окреслюють п'ять її найважливіших характеристик [1]:

– справедливість (максимальна мобільність для всіх; зменшення нерівності; рівний доступ до суспільних благ і екосистемних послуг);

– залученість (люди мають доступ і долучені до споживання благ і ресурсів як працівники, споживачі та власники бізнесу; забезпечується прозорість ринку та інформації; розвиток та доступність технологічної інфраструктури);

– зростання (розвиток ринку праці, покращення матеріального добробуту; економічні перетворення заради кращого для всіх);

– стійкість (стійкість соціального та економічного добробуту; збільшення інвестицій в екологію, охорону здоров'я та зменшення використання природних ресурсів; прийняття рішень з врахуванням довгострокових витрат);

– стабільність (громадська та приватна довіра до майбутнього та здатність передбачати результати економічних рішень; члени суспільства можуть інвестувати у власне майбутнє; економічна стійкість до потрясінь; мінімізація ризиків).

Досить часто у наукових працях, пов'язаних з дослідженням характеристик інклюзивної економіки, основний акцент зосереджується на соціальному аспекті: скорочення бідності; розвиток людського капіталу (освіта, охорона здоров'я); розвиток соціального капіталу (прийняття рішень за участю та управління громадою); гендерний розвиток (здоров'я, добробут та участь у суспільному розвитку жінок) та соціальний захист (зменшення ризиків і

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>